

Základy politické ekonomie

I

Vladan Hodulák

Tato prezentace je určena výhradně pro studenty kurzu *Mezinárodní ekonomické vztahy MVZ141* na FSS MU v akademickém roce 2018/2019. Jakékoliv nakládání s prezentací pro jiné než studijní účely v tomto kurzu je zakázáno

Ekonomie

- Politická ekonomie
  - 1776 Adam Smith, „Bohatství národů“
  - Věda která učí státníka či politika kterak učinit národ bohatým.
- Současná ekonomie hlavního proudu
  - Redefinice oboru po tzv. marginalistické revoluci
  - Neoklasická ekonomie a její varianty
  - L. Robbins (1932): „Economics is the science which studies **human behavior** as a relationship between **ends** and **scarce** means which have **alternative uses.**“
  - Věda o rozhodování lidí v podmínkách vzácnosti
  - Racionální jednotlivci, analýza trhu, nabídka a poptávka

Návrat politické ekonomie

- Alternativní ekonomické školy
  - marxismus
  - (post) keynesiánství
  - rakouská ekonomická škola
  - institucionální ekonomie
- Vývoj politické ekonomie
- **Ekonomie jako studium o produkci a rozdělování ve společnosti**
- Politické vědy (mezinárodní vztahy)
  - Věda o alokaci a výkonu moci při rozhodování
  - Věda o jednání politicky organizovaných lidských skupin

Problém úrovní analýzy

- Neoklasická ekonomie – zaměření na jednotlivce
- MV – zaměření na politické skupiny
- Úrovně analýzy
  - Mezinárodní systém×stát
  - Stát×byrokratické organizace
  - Byrokratické organizace×jednotlivec
- Problém agenta a struktury: je lidské jednání formováno strukturou nebo je na ní nezávislé?
  - Pro neoklasickou ekonomii irelevantní
  - Pro reálné rozhodování často důležité

Mezinárodní politická ekonomie (IPE)

- Problémy s vymezením
- Zkoumání vztahů mezi mocí a trhy ve světové ekonomice
- Vzniká se vznikem světové ekonomiky (A. Smith, D. Ricardo, F. List, K. Marx)
- Znovuzrození v 70. letech 20. stol. v USA, úvahy o konci americké hegemonie
- R. Gilpin, R. Keohane, S. Strange, B. Cohen, S. Krasner
- Zkoumání vztahu mezi hospodářskými interakcemi politických skupin a mocí v mezinárodním prostředí

Přístupy a témata MPE

- Přístupy
  - Liberalismus
  - Realismus
  - Marxismus
- Témata
  - Vztah mezi bohatstvím a mocí
  - Povaha mezinárodní ekonomické moci
  - Problematika vládnutí ve světovém hospodářství
  - Role institucí ve světovém hospodářství
  - Peníze a moc na mezinárodní úrovni

Mankiw „Principy ekonomie“

- Základní učebnice neoklasické ekonomie
- Mikroekonomie × makroekonomie
- Jak se lidé rozhodují
  - Lidé nutně volí mezi alternativami (omezené zdroje)
  - Cena věci se rovná tomu, čeho se vzdáte na její získání (náklady obětované příležitosti)
  - Racionální lidé myslí v mezních veličinách (marginalismus)
  - Lidé reagují na pobídky (ceny, konkurence)

Mankiw „Principy ekonomie“

- Jak mezi sebou lidé interagují
  - Obchod může vést ku prospěchu všech (výhody specializace a dělby práce)
  - Trhy jsou obvykle dobrým způsobem organizace hospodářské činnosti (neviditelná ruka trhu)
  - Vlády mohou někdy zlepšit výsledky fungování trhu (tržní selhání, veřejné statky, externality)
- Jak funguje hospodářství jako celek
  - Životní úroveň země závisí na její schopnosti vyrábět zboží a služby (produktivita)
  - Ceny rostou když vláda tiskne příliš mnoho peněz (inflace)
  - Společnost je vystavena krátkodobé volbě mezi inflací a nezaměstnaností (hospodářský cyklus)

Lidé a hospodářství

- Člověk jako hlavní aktér v sociálních vědách – potřeba teorie o lidském rozhodování na individuální úrovni
- Fundamenty lidského rozhodování
  - Preference
  - Omezení
  - Porozuměním okolnímu světu (specifické)
- Původ preferencí a porozumění
  - Geny
  - Kultura
- Rozhodování × zvykové jednání

Neoklasická ekonomie

- Hlavní aktér: racionální jednotlivec sledující vlastní cíle (sobecké jednání pro vlastní prospěch) -> **homo economicus**
- Preference a porozumění
  - exogenní faktory
  - člověk je tím, čím je, ještě než vstoupí do vztahů s ostatními
- Vliv struktury mezilidských vztahů (kultura, hospodářský a politický systém) jsou nedůležité či exogenní
- Ekonomie se pak zabývá rozhodováním racionálních aktérů s ohledem na vnější omezení (omezené zdroje)

Behaviorální experimenty

- Poznatky terénních výzkumů a experimentů zaměřených na reálné hospodářské rozhodování lidí jsou často s předpoklady NKE v rozporu
- Mezní rozhodování × experiment s dochvilností
- Hra na ultimátum
- Dělbba zisku a důležitost norem
- Jednotliví lidé i společnosti jako celek se různí, ale homo economicus nikde není typický reprezentant těchto společností
- Možné vysvětlení experimentálních studií
  - Role genů a role kultury
  - Preference a porozumění jsou endogenní
- Hospodářská reprodukce společnosti
- Jedinečnost míry spolupráce lidského druhu